

Kentlilik Bilinci Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

Development of the Urban Consciousness Scale: Validity and Reliability Study

Özge Ünver Dirlik¹

Kamil Orhan²

Öz

Kentlilik bilinci; kentte yaşayan insanların kent kültürünü anlaması, kenti sahiplenmesi, koruması, kente karşı sorumluluk duyması ve kendini kente ait hissetmesidir. Özellikle yoğun göç alan, hızla büyüyen ve sosyo-ekonomik yapısı değişen kentlerde kentlilik bilinci farklılaşmakta ve bu farklılık, kentlerin sürdürülebilirliği açısından "Kentlilik Bilinci" olgusunu önemli hale getirmektedir. Bu öneme paralel olarak sosyal bilimler için dikkat çekici bir araştırma konusudur. Kavramla ilgili Türkçe literatür incelendiğinde, kentlilik bilinci çalışmalarında kullanılacak ölçek sayısının az olduğu görülmektedir. Çalışmanın amacı bu çerçevede kentlilik bilinci araştırmalarında kullanılacak geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı geliştirilmesidir. Çalışma Denizli kentinde gerçekleştirilmiştir. Denizli, sanayileşme ve hizmet sektörlerinin etkisiyle gelişim gösteren ve göç almaya devam eden bir kenttir. Kentin araştırma alanı olarak seçilme nedeni, kentleşme sürecinin son 40 yıl içinde şekillenmesi ve kentlilik bilincinin yeni oluşmaya başlamasıdır. Çalışma Denizli'de ikamet eden 412 katılımcı ile yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Araştırmada kavramla ilgili Türkçe ve İngilizce literatürden hareketle 76 ifadeden oluşan bir soru havuzu oluşturulmuştur. Yapılan analizler sonucunda 20 sorudan oluşan kentlilik bilinci ölçeğine ulaşılmıştır. Ölçeğin yapı geçerliliği için hem Açıklayıcı Faktör Analizi hem de Doğrulayıcı Faktör analizleri uygulanmıştır. Ulaşılan bulgular ölçeğin beş alt boyutlu bir faktöryel yapıya sahip olduğunu göstermektedir. Ölçeğin genel Cronbach Alpha katsayısı 0,79; alt ölçeklerin Cronbach Alpha değerleri 0,52 ile 0,68 arasındadır. Bulgulardan hareketle ölçeğin, geçerli ve güvenilir bir araç olarak kullanılabileceği söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Kentlilik Bilinci, Kentlilik Bilinci Ölçeği, Yere Bağlılık, Farkındalık, Algı

ABSTRACT

Urban means consciousness understanding of the urban culture by people living in the city, embracing and protecting the city, feeling responsible for the city and feeling like they belong to the city. Urban consciousness differs especially in cities that receive intense immigration, grow rapidly and change their socio-economic structure, and this difference makes the phenomenon of "Urban Consciousness" important in terms of the sustainability of cities. In parallel with this importance, it is a remarkable research topic for social sciences. When the Turkish literature on the concept is examined, it is seen that the number of scales that can be used in urban awareness studies is low. The aim of the study is to develop a valid and reliable measurement tool that can be used in urban awareness research. The study was carried out in the city of Denizli. Denizli is a city that is developing with the influence of industrialization and service sectors and continues to receive immigration. The reason why it was chosen as a research area is that the urbanization process of the city has taken shape in the last 40 years and urban consciousness has just begun to form. The study was conducted face to face with 412 participants residing in Denizli. In the research, a question pool consisting of 76 statements was created based on the Turkish and English literature on the concept. As a result of the analyses, an urban awareness scale consisting of 20 questions was reached. Both Exploratory Factor Analysis and Confirmatory Factor Analysis were applied for the construct validity of the scale. The findings show that the scale has a factorial structure with five sub-dimensions. The overall

¹ Corresponding Author | Yetkili Yazar: Dr. Öğr. Üyesi, Pamukkale Üniversitesi, ORCID: 0000-0001-7061-4823, ounver@pau.edu.tr

² Prof. Dr., Pamukkale Üniversitesi, ORCID: 0000-0002-0232-5306, kamilorhan@hotmail.com

Bu çalışma Özge Ünver Dirlik tarafından yürütülen tez çalışmasına paralel olarak gerçekleştirilmiştir.

Cronbach Alpha coefficient of the scale is 0.79; Cronbach Alpha values of the subscales range between 0.52 and 0.68. Based on the findings, it can be said that the scale can be used as a valid and reliable tool.

Keywords: *Urban consciousness, urban consciousness scale, place attachment, awareness, perception*

GİRİŞ:

Türkiye’de kentleşme 1950’lilerde başlamış ve çok hızlı bir gelişim göstermiştir. Özellikle kırsal alandaki yapısal değişikliklere bağlı olarak kırdan kente doğru yoğun bir göç hareketliliği yaşanmıştır. Bu hareketlilik kentlerde yaşayan nüfus oranını arttırmış; kentlerde ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel değişimlere neden olmuştur. Sanayileşmesini ve örgütlenmesini tam olarak gerçekleştirilmeden yoğun göç dalgalarına maruz kalan Türkiye kentlerinde, kentleşme ve kentlileşme paralel ilerleyememiş, kente göçle gelen insanlar geldikleri yere özgü özellikleri kente taşımışlardır (Kıray, 1982). Zamanla kentlerde yaşadığı yere uyum sağlayamayan, kentine sahip çıkmayan, kentini korumayan, yaşadığı kentteki değişiklikleri fark etmeyen, kentsel karar ve etkinliklere katılmayan, diğer insanların haklarına saygı duymayan bireylerin sayısı artmıştır (Dirlik Ünver & Yavuzçehre Savaş, 2023). Bu noktada kentlilik bilincinin oluşumu ve gelişimi önemli hale gelmektedir. Yaşadığı kenti koruyan, sahip çıkan; kentini geliştirmek için çabalayan, kentine ve başkalarının haklarına saygılı, kentsel değerlerin sürdürülebilmesi için gayret gösteren, kentle ilgili kararlarda aktif rol alan ve yaşadığı kentle güçlü bağlar kurabilen kentlilerin varlığının kentlilik bilincinin oluşmasına ve gelişmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Kentlilik bilinci, kentte yaşayan insanın kendini kentli olarak görmesiyle başlayan, yaşadığı kentle özdeşleşmesiyle devam eden bir süreçtir (Güçlü, 2002). Bu süreç, hayat boyunca; kentlerdeki insanların, hoşgörü ve saygı içinde yaşamaları; kentin kimlik öğelerine sahip çıkmaları; kente özgü tutum ve davranışlar göstermeleri (Başaran, 2008; Karadağ & Koçman, 2009), ve kentle ilgili sosyal etkinliklere, kararlara gönüllü katılım göstermeleri ile gelişerek devam eder. Kentlilik bilinci; kentlinin yaşadığı kentin kültürünü anlaması (Dirlik Ünver & Yavuzçehre Savaş, 2022); kentteki farklılardan kenti, kentin kültürü ve kentin sürdürülebilirliği adına uğraş vermesidir (Karakaş, 2001). Kentte yaşayan insanların kenti sahiplenmesi, kentle ilgili sorumluluk alması, kentlinin farkında olması, kentle özdeşim kurması, kentlilik bilincinin bileşenleri olarak tanımlanmaktadır. Bileşenler; aidiyet, algı, farkındalık, sorumluluk ve sahiplenmedir (Beyazlı, 2005; Scannel & Gifford 2010; Mutlu & Özaydın, 2011; Keskin vd., 2015; Casakin vd., 2021). Bu bağlamda, kentlinin kentine karşı aidiyet, algı, farkındalık, sorumluluk ve sahiplenme düzeylerinin ölçülmesi, kentlerin; kentsel değerlerin sürdürülebilmesi açısından giderek artan bir öneme sahip olmaktadır.

Ölçek, araştırmak istenen konunun özellikleri dikkate alınarak hazırlanan bir veri toplama aracıdır. Ölçme ise “evrende mevcut ve araştırma konusu olan olay, olgu, nesne ve varlıkların ve niteliklerinin (değişkenlerin) sayılarını belirleme/sayılarla belirleme ve tasnif etme işlemidir” (Turgut, 1984). Bilimsel bilgi, geçerlik ve güvenilirliği test edilmiş araçlarla ölçülen, doğru yöntemlerle analiz edilen bilgidir (Türkdoğan, 1989). Araştırmalarda geçerlik ve güvenilirliği test edilmiş ölçeklerin kullanılması ya da kurama dayalı bir ölçek geliştirilmesi, çalışmaların sonuçlarının bilimselliği açısından önemlidir (Bayat, 2014). Var olan ölçeklerin geçerlik, güvenilirlik, kullanılabilirlik ve standardizasyon çalışmalarının eksik olması, yeni bir değişkene dair araştırma yapmak gibi nedenler ölçek geliştirmek için geçerli nedenlerdir (egitim.ankara.edu.tr/wp-content/uploads/sites/347/2021/06/Olcek-Gelistirme-ve-Uyarlama.Bilgi-notu.-Doc.-Dr.-Seher-Yalcin.pdf, 16.04.2024).

Kentlilik bilinci ile ilgili Türkçe literatür incelendiğinde; konu ile ilgili ölçek geliştirmeye yönelik çalışmaların görece az olduğu ve üzerinde uzlaşmış bir ölçeğin bulunmadığı görülmektedir. Çalışmanın amacı bu kapsamda, kentlilik bilinci araştırmalarında kullanılmak üzere kurama dayalı, geçerli ve güvenilir bir ölçek geliştirmektir. Kentlilik bilinci ile ilgili ölçek geliştirme araştırmalarının sayıca az olması, çalışmayı değerli kılmaktadır. Çalışmada önce kavram tanımlanacak, kentlilik bilincinin

bileşenleri ve literatür özeti verilecektir. Alan araştırmasının gerçekleştirildiği Denizli kenti tanıtıldıktan sonra ölçek geliştirmede kullanılan yöntem ve analizler açıklanacaktır.

1. Kentlilik Bilinci Tanımı, Bileşenleri ve Literatürü

Kentlilik bilinci, kentte yaşayan insanların yaşadıkları yerle ilgili farkındalıkları, algıları; yaşadıkları yere karşı sorumluluk duyguları, tutum ve davranışları; yaşadıkları yeri benimsemeleri ile ilgili bir kavramdır. Kentlilik bilinci; kentlilerin birbirine saygı duyması, hoş görmesi (Karadağ & Koçman, 2009); farklılıkların göz ardı edilmesi, kentin hedeflerinin tüm kent halkının hedefi olması, bireysel çıkarların kentin çıkarları doğrultusunda birleşmesidir (Başaran, 2008). Kentlilik bilinci, uzun bir zaman dilimi içinde gelişmekte ve kentlinin kent kültürünü ve kent kimliğini anlaması, kentle ilgili kararlara aktif katılımıyla (Keleş, 2021); kendini yaşadığı kent ile özdeşleştirebilmesiyle (Mutlu & Özaydın) ilişkili olarak ortaya çıkmaktadır.

Kentlilik bilincinin varlığından ve sürdürülebilirliğinden söz edebilmek için kentlinin çaba göstermesi önemlidir. Kentin geçmişi ve hangi süreçlerden geçtiğini bilmeleri, kenti tanımaları, kentin kimliğini ve kültürünü anlamaya çalışmaları (Bilgin vd., 1991), kentlerinin farkında olmaları gerekir. Kentlilik bilinci hayat boyunca devam eden bir süreçtir (Beyazlı, 2005). Doğru bilinçlenmenin yansımaları; kentte yaşayan insanların yaşadıkları kente ve kentliye karşı tutum ve davranışlarında, kentte yaşamının getirdiği hak ve sorumluluklarının farkında olmalarında (Dirlik Ünver & Yavuzçehre Savaş, 2023) kendini gösterir.

Kentlilik bilinci, kentlinin yaşadığı yer ile ilgili kurduğu bağı, aidiyeti ifade etmektedir. Kentlilik bilinci, kentlinin kentine sahip çıkması, koruması, kararlara aktif katılımı, kentteki değişiklikleri görebilmesi, fark edebilmesi ile ilgili bir kavramdır. Bütün bunlar kavramın bileşenleri olan; algı, aidiyet, farkındalık, sorumluluk ve sahiplenme (Beyazlı, 2005; Scannel & Gifford 2010; Mutlu & Özaydın, 2011; Keskin vd., 2015; Casakin vd., 2021) şeklinde adlandırılmaktadır.

Kent ile ilgili farkındalık; insanın yaşadığı kentin geçmişi ve bugünü anlamaya çalışması, öğrenmesi (Cüceloğlu, 2020); kenti tanımaya çalışması, kentte yaşamının birtakım kuralları olduğunu, kentliye haklar sunduğunu ve sorumluluklar yüklediğini bilmesi, kentteki değişiklikleri gözlemleyebilmesi, fark edebilmesidir (Dirlik Ünver, 2021). Kentsel farkındalık kentin sevilmesinde, kentle bağ kurulmasında köprü görevi görür. Kenti tanımak kentlinin kendini yaşadığı yer ile özdeşleştirmesini sağlar ve aidiyet duygusu gelişir. Aidiyet, kentin sahiplenilmesi ve kente karşı sorumluluk duygusunu (Parlak, 2011); "benim yerim" hissini oluşturur (Scannel & Gifford, 2010). Yaşadığı kentin farkında olan insanın kent algısı olumlu yönde gelişirken; kente karşı aidiyet ve sorumluluk duygusu yükselir. Yaşadığı kentle özdeşim kuran birey, kentine sahip çıkar. Yaşadığı kentle anlamlı, güçlü ve sürdürülebilir bağlar kurabilen; sorumluluklarının farkında olan ve başkalarının haklarına saygılı kentlilerin varlığı, kentlilik bilincinin oluşum ve gelişimi için önemlidir (Dirlik Ünver, 2022).

Kentlilik bilinci ile ilgili İngilizce ve Türkçe literatür incelendiğinde; İngilizce literatürdeki kentlilik bilinci çalışmalarının ağırlıklı olarak yere bağlanma (Riger & Lavrakas, 1981; Taylor vd., 1985; Marcus, 1992; Brown vd., 2003; Knez, 2005; Lewicka, 2008; Scannel & Gifford, 2010; Ujang, 2012; Belanche vd., 2016; Afshar vd., 2017; Casakin vd., 2021) ve göç (Hulchanski, 1997) ile ilgili olduğu görülmektedir. Benzer biçimde Türkçe literatürde de kentlilik bilinci ve göç çalışmalarının (Güçlü, 2002; Torlak & Polat, 2006; Geyik, 2010; Mutlu & Özaydın, 2011; Acungil, 2012; Ökesli, 2014; Şahin & Anık, 2014; Kılıçarslan 2018) ağırlıkta olduğu ve kentlilik bilincinin göçle kente gelen bireyler üzerinden araştırıldığı ifade edilebilir. Bu çalışmalara ek olarak üniversite öğrencilerini odağına alan ve gençlerin kentlilik bilincini tartışan araştırmalar (Belli & Aydın, 2017; Görün & Kara, 2017); kentlilik bilinci araştırmalarında kullanılmak üzere gösterge seti oluşturmayı amaçlayan (Ercoşkun vd., 2016); kentsel dönüşümün (Aldur, 2020) ve kent konseylerinin (Erkul vd., 2019) kentlilik bilincinin oluşumdaki olumlu/olumsuz etkisini irdeleyen

çalışmalar mevcuttur. Kentlilik bilinci ölçeği geliştirmeye ilgili ise Samsun (Mutlu & Özaydın 2011) ve Balıkesir (Talu, 2017) ve Karaman (Candan & Kazak, 2018) kentlerinde yapılan çalışmalara rastlamak mümkündür.

Mutlu ve Özaydın (2011)' in Samsun'da gerçekleştirdikleri araştırma, kırsal göç sebebiyle metropole dönüşen Samsun'da kentlilik bilincinin düşük olduğu varsayımına dayanmaktadır. Araştırma kapsamında sorular hazırlanmış, çalışmanın güvenilirlik analizleri yapılmıştır. Çalışmada iki pilot uygulama gerçekleştirilmiştir. İlk pilot uygulamada 35 anket yapılmış, bu pilot uygulamanın güvenilirlik sonuçlarının değerlendirilmesinden sonra güvenilirliği azaltan sorular anketten çıkarılarak, 45 anketle ikinci pilot uygulama yapılmış ve nihai ankete ulaşılmıştır. Mevcut soruların güvenilirliği test edildikten sonra, ilgili sorulardan 100 üzerinden hesaplanan bir Kentlilik Bilinci İndeksi (KBİ) oluşturulmuştur.

Talu (2017)'nün Balıkesir'de yaptığı araştırma, kentlilik bilinci ölçeği geliştirmeyi ve geliştirilen ölçekle Balıkesir'deki kentlilik bilinci düzeyini ölçmeyi amaçlamaktadır. Çalışmada deneme ölçeğinde 53 maddeye yer verilmiş, analizler neticesinde soru sayısı 27'ye düşmüştür. Nihai Kentlilik Bilinci Ölçeği (KBÖ) 27 soru ve 3 alt boyuttan oluşmaktadır. 3 boyut sırasıyla Kentlilik Bilinci, Kentsel Farkındalık, Kentsel Algı şeklinde isimlendirilmiştir.

Karaman kentinde gerçekleştirilen çalışmada Candan ve Kazak (2018), Karaman'da yaşayan 146 kişiyle anket yapmışlardır. Araştırma neticesinde; "kentli olma/kentsel davranışlar, kente bağlı olma/aidiyet, kentin güncel gelişmelerini takip etme/kentsel sosyal ve kültürel kazanımlar, memleketine bağlılık" boyutlarından oluşan bir ölçeğe ulaşılmıştır.

Türkçe Literatür incelendiğinde kentlilik bilinci ile ilgili çalışmaların son 20 yılda arttığını ifade etmek mümkündür. Yaşanan göçlerle beraber kentlerle ve kentlilerle ilgili sorunların gün geçtikçe artması, kentlerde yaşayan ancak yaşadıkları yere karşı ilgisiz, kentini korumayan, sahip çıkmayan ve aidiyet hissetmeyen kentlilerin varlığı kentlilik bilinci araştırmalarına ilgiyi arttırmaktadır. Bu çerçevede geçerli, güvenilir ve alt boyutlarını, İngilizce ve Türkçe literatürden hareketle, kavramın bileşenlerinin oluşturduğu bir ölçeğe ihtiyaç duyulduğu ifade edilebilir. Bu kapsamda kentleşmesi son 40 yılda şekillenen ve kentlilik bilinci yeni oluşmaya başlayan Denizli (Dirlik Ünver, 2022) kenti araştırma alanı olarak seçilmiştir.

2. Denizli Kenti

Denizli, İç Ege Bölgesi'nde yer alan bir kenttir. Denizli ekonomisi başta tekstil olmak üzere; bakır tel, kâğıt, metal, doğal taş, çimento, kimya ve plastik ağırlıklı gerçekleşen sanayi faaliyetlerine dayanır. Ayrıca kent madencilik, tarım ve hayvancılık faaliyetlerini de gerçekleştirmektedir (Dirlik Ünver & Torlak, 2020).

Denizli bir sanayi kentidir. Kentin bu süreci, 1980 öncesi ve 1980 sonrası dönemlerdeki gelişmeler açısından incelenebilir. 1980' den önceki dönem, kentin ilçelerde el dokuma tezgâhlarında gerçekleştirilen tekstilde öne çıkmaya başladığı (Aycan, 2015), 1953 yılında Sümerbank'ın kurulmasıyla tekstilde önemli bir konuma geldiği dönemdir. Bu dönemde Denizli öncelikli iller kapsamına alınmış ve kamu yatırımlarını çeken bir kent haline gelmiştir. Aynı dönemde 1. ve 2. sanayi siteleri tamamlanmış ve sanayi alt yapısı oluşturulmuştur (Yavuzçehre Savaş, 2011). Tüm bu gelişmeler özellikle 1970 lardan sonra kente göçü başlatmıştır. 1980 sonrası dönem, kentin ekonomik olarak geliştiği, Kayseri, Çorum, Kahramanmaraş ve Gaziantep kentleriyle birlikte anıldığı, uluslararası piyasalarda adından söz ettirmeye başladığı (Tekeli, 2009) ve tekstilde büyük sıçrama yaptığı dönemdir. Sanayileşmeyle birlikte kente göç yoğunlaşmış, kentleşme artmıştır. Sanayileşme–göç–kentleşme üçlemesinde gelişen kent, sanayi kenti olarak anılmaya başlamıştır.

Özellikle 1980'lerden sonra yaşanan göçlerle Denizli'deki kentli profili değişmiştir. Kente göçle gelenlerin uyum sorunları, kente ve kentliye karşı saygısızlık, sahiplenmeme gibi sorunlar baş göstermeye başlamış, kentte doğup büyüyenler ise yaşadıkları kenti bir araç olarak görmeye başlamıştır (Dirlik Ünver, 2022). Günümüz Denizli'sinin kentlileşme sürecinde geçmişin izlerinin görünür olduğunu ifade etmek mümkündür. Sanayileşme, istihdam, göç, nüfus artışı gibi etkenlerin sonucu kent büyümektedir (Yavuzçehre Savaş, 2013). Kırdan ya da farklı kentlerden gelen ya da Denizli doğumlu olan kentlilerin kentlilik bilinci de haliyle farklılaşmaktadır (Dirlik Ünver & Yavuzçehre Savaş, 2023). Bu yönüyle Denizli, içinde barındırdığı farklı kentli profilleriyle kentleşme-kentlileşme-kentlilik araştırmaları için uygun bir saha sunmaktadır.

Denizli ile ilgili araştırmalar incelendiğinde; kentleşme-kentlileşme-kentlilik bilinci araştırmalarının (Torlak & Polat, 2006; Erdoğan, 2016; Özdede vd., 2021) az sayıda olduğu gözlenmiş, kentlilik bilinci ile ilgili kapsamlı bir araştırmaya rastlanamamıştır. Denizli, kentlilik bilinci yeni gelişmeye başlayan bir kent olarak tanımlandığında, kentte bu alandaki araştırmalara ihtiyaç olduğu düşüncesinden hareketle çalışma, Denizli kentinde gerçekleştirilmiştir.

3. Yöntem

3.1. Çalışma Grubu

Çalışmaya Denizli ilinde ikamet eden toplam 412 kişi katılmıştır. Örneklemin % 81,6'sı 23 yaş altındadır. Örneklemin % 43,4 kadınlardan (179 kişi) oluşmaktadır. Çalışmanın test re-test uygulaması için ise tekrar uygulamaya katılmayı kabul eden 180 kişiye 4 hafta sonra aynı form tekrar uygulanmıştır. Çalışmaya katılan grubun % 44,4'ü kadın % 55,6'sı erkektir. Yaş ortalaması 21,92 ±3,58 (16-50) dir. Çalışma, Pamukkale Üniversitesi Etik Komisyonu'nun 17.02.2023 tarih ve "93803232-622.02-332626" sayılı izni ile yürütülmüştür.

3.2. İşlemler-izlence

Öncelikle çalışmacılar tarafından Türkçe ve İngilizce literatür taraması yapılmış, kentlilik bilinci ile ilgili çalışmalar incelenmiştir. Çalışma neticesinde kentlilik bilinci kavramının bileşenleri belirlenmiş ve her bir bileşen için soruların yer aldığı ifade havuzu oluşturulmuştur. Geliştirilmesi planlanan ölçek için anket geliştirme ve istatistik konusunda uzman bir öğretim üyesi, Türkçe dil yeterliliği uzmanı ve kentleşme ve kentlileşme alanında uzman bir öğretim üyesi bir araya gelmiş, üç uzman tarafından amaca en uygun olan sorular seçilerek 76 ifadeli ilk form elde edilmiştir. Bu ilk form, test amaçlı uygulamalardan sonra gözden geçirilerek ön uygulama formu elde edilmiştir. Ön uygulama formunun geçerlik ve güvenirlik analizlerinden sonra form nihai hale ulaşmıştır. Araştırma verileri araştırmacılar tarafından toplanmıştır. Denizli'de gerçekleştirilen çalışmada, katılımcılara ön açıklama yapılarak gönüllülük esası ile yüz yüze anket uygulanmıştır. Elde edilen veriler iki farklı istatistik paket programı kullanılarak, temel istatistik, norm değerleri, açıklayıcı faktör analizi ve doğrulayıcı faktör analizlerine tabi tutulmuştur. Kentlilik Bilinci Ölçeği'nin alt boyutlarının belirlenmesi ve genel güvenirlik analizi için Cronbach Alpha katsayısı kullanılmıştır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Çalışma, Kentlilik Bilinci Ölçeği'nin oluşturulması amacını taşıdığından geniş bir soru havuzundan elde edilen formla başlanmış ve her aşamada form revize edilmiştir.

4. İstatiksel Analiz

4.1 Geçerlik çalışmaları

Geçerlik, bir ölçme aracı neyin ölçmek üzere geliştirilmiş ise o özelliği ne oranda ölçebildiğidir. Çalışmada ölçeğin geçerliği farklı açılardan analiz edilmiştir.

İçerik geçerliği: Ölçeğin geçerlik çalışmaları çerçevesinde ilk olarak üç öğretim üyesi tarafından ölçekteki her bir maddenin ölçme derecesi değerlendirilmiştir. Değerlendirmelerin ortalaması alınarak maddelerin ilk taslağa alınması ve dışarıda bırakılmasına karar verilmiştir. Ayrıca dil açısından anlaşılabilir bir formun elde edilmesi için bu aşamadan sonra bir inceleme daha yapılmıştır.

Yapı geçerliği: Kentlilik Bilinci Ölçeği'nin yapı geçerliğinin ortaya konabilmesi için faktör analizleri uygulanmıştır. Önce Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA) uygulanmış buradan elde edilen model bir başka paket program aracılığıyla Doğrulayıcı Faktör Analizine (DFA) tabi tutulmuştur. Tekrar eden süreçler sonunda nihai forma ulaşılmıştır. Yapı geçerliğini belirlemek için varimax döndürme metodu kullanılmıştır. Temel bileşenler analizi kullanılarak yapılan AFA'da faktör yükleri için en az 0,30 değerine ulaşılması kriter olarak belirlenmiştir (Büyüköztürk, 2016). İlk taslak formun oluşturulabilmesi için, içerik değerlendirmesinden elde edilen 76 ifade ile oluşan formun AFA analizi yapılmıştır. Correlation matrix incelenerek aşırı yüksek ve aşırı düşük korelasyon içeren maddeler eklenmiştir. Bununla birlikte anti image matrices aracılığıyla düşük korelasyona sahip maddeler eklenmiştir. Ayrıca her bir madde yükünün 0,50'nin üzerinde olmasına dikkat edilmiştir. Tüm bu kriterlerde madde elemeleri yapıldıktan sonra yeniden AFA çalıştırılarak elde edilen yeni durum izlenmiştir. Elde edilen verilerin faktör analizi yapmaya uygun olduğu Bartlett ve Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testleri kullanılarak sınanmıştır (Tavşancıl, 2006).

AFA sonrası 20 maddeden oluşan ölçek formuna ilişkin verinin KMO değeri 0,841 olarak bulunmuştur. Barlett testi ki-kare istatistiği de anlamlıdır (ki-kare=2136,968, $p<0,01$). Bilgiler ışığında toplanan verilerin yapılan faktör analizi için uygun olduğuna karar verilmiştir (Tabachnick & Fidell, 2007; Field, 2009).

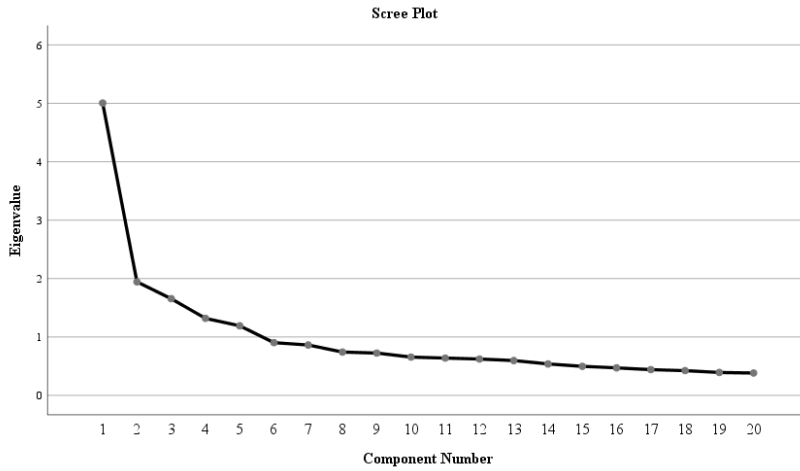
Bütün bu çalışmalar sonucunda faktör bileşenleri tablosunda verilen faktör yapısına ulaşılmıştır. Buna göre, Kentlilik Bilinci Ölçeği beş faktörlü bir yapıda oluşmuştur (Tablo 1). Ölçek madde korelasyonlarının da 0,38 ile 0,60 arasında olduğu dikkate alınan 0,30 minimum değerinin sağlandığı kontrol edilmiştir (Tavşancıl, 2010; Büyüköztürk, 2016). Bu faktörler literatürle de uyumlu biçimde sırasıyla; sorumluluk, aidiyet, sahiplenme, farkındalık ve algıdır. Tablo ve grafik analizlerinin sonucunda her bir faktörün 4 maddeden oluştuğu görülmüştür. Bu maddeler oluşturulan 76 maddelik geniş taslağa Kentlilik Bilinci kavramının bireyin sorumluluk, aidiyet, sahiplenme, farkındalık ve algısını ölçmesi için konulmuştur. Literatüre uygun olarak bir araya gelen bu maddeler kentlilik bilincinin bileşenlerini oluşturmaktadır.

Tablo 1. Kentlilik Bilinci Ölçeğinin Faktör Yapısı ve Yükleri

	Ortak Varyans	Madde- Ölçek Korelasyonu	Faktör				
			1	2	3	4	5
MADDE10	0,546	,571**	0,657				
MADDE16	0,493	,353**	0,655				
MADDE17	0,570	,575**	0,619				
MADDE34	0,447	,382**	0,577				
MADDE26	0,582	,508**		0,722			
MADDE21	0,564	,599**		0,650			

MADDE50	0,565	,602**	0,578		
MADDE1	0,488	,510**	0,547		
MADDE60	0,587	,482**	0,737		
MADDE67	0,575	,419**	0,720		
MADDE73	0,640	,580**	0,629		
MADDE75	0,555	,567**	0,622		
MADDE4	0,597	,428**	0,764		
MADDE19	0,521	,456**	0,677		
MADDE57	0,606	,563**	0,613		
MADDE14	0,543	,465**	0,574		
MADDE8	0,558	,427**	0,556		
MADDE33	0,626	,436**	0,765		
MADDE39	0,567	,429**	0,671		
MADDE54	0,485	,518**	0,572		
Özdeğer	5,006	1,943	1,655	1,319	1,191
Açıkladığı Varyans	25,030	9,717	8,277	6,594	5,953
Açıklanan Toplam Varyans			55,57		

Buna ek olarak özdeğerlere ilişkin yamaç grafiği ise Şekil 1’de sunulmuştur.

Şekil 1. Kentlilik Bilinci Ölçeği Özdeğerler Yamaç Grafiği

Yapılan değerlendirmelerde özdeğeri “1” den yüksek beş faktörün toplam varyansın % 55’ini açıklamaya yeterli olduğu anlaşılmıştır. Elde edilen yamaç grafiği incelendiğinde, öz değerin (eigenvalue) beş faktörlü olduğu noktadan sonra “1” sayısını gösteren çizginin altına indiği görülmektedir. Döndürmelerle birlikte, minimum faktör yükleri 0,30 kabul edilerek elde edilen ölçek yapısı Tablo da sunulmuştur.

Tablo ve grafik analizlerinin sonucunda ilk faktörün 10, 16, 17 ve 34. maddelerden oluştuğu görülmüştür. Anılan dört ifade, oluşturulan 76 maddelik geniş taslağa Kentlilik Bilinci kavramının bireyin sorumluluk yönünü ölçmesi için konulmuştur. Bu gerekçe ile alan yazına da uygun olarak bir araya gelen bu maddeler “Sorumluluk” boyutu olarak isimlendirilmiştir. Sorumluluk boyutunun toplam varyansın % 25,03 ünü oluşturduğu ve özdeğeri 5,006 olduğu tespit edilmiştir.

İkinci faktörün yine dört maddeden (1, 26, 21 ve 50 nolu maddelerden) oluştuğu anlaşılmaktadır. Bu maddeler “Aidiyet” boyutu olarak isimlendirilmiştir. Bir önceki boyuttaki gibi yine bu boyuttaki dört

ifade de 76 maddelik forma aidiyet boyutunu değerlendirmek maksadı ile konulmuştur. Bu sebeple, boyutun adı literatüre de uygun olarak taslak çalışmadan itibaren belirlenmiş olmaktadır. Aidiyet boyutunun özdeğeri 1,94; varyansın açıklama oranı % 9,71'dir.

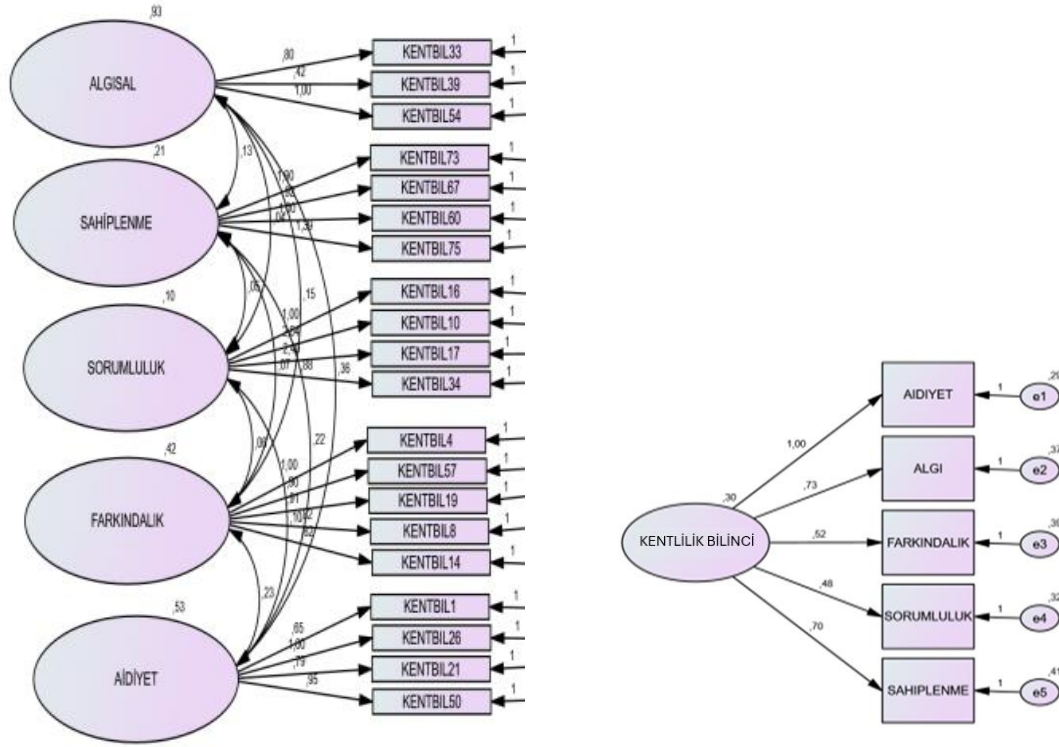
Üçüncü boyut olarak ortaya çıkan 60, 63, 73 ve 75. maddeleri içermektedir. Bu maddeler 76 maddelik taslak formda farklı boyutlarda düşünölmüştü. Ancak öngörölmeyen biçimde bir araya gelen bu ifadeler, alan yazın ve içeriklerinden hareketle "Sahiplenme" boyutu olarak adlandırılmıştır. Bu boyutun, özdeğeri 1,65; varyansın açıklama oranı % 8,27'dir.

Dördüncü boyut, yine taslağa uygun bir biçimde bir araya gelen 4, 8, 14, 19 ve 57 nolu maddelerden oluşmaktadır. Taslakta bu maddelerin "Farkındalık" boyutunu oluşturduğu düşünölmüştü. Bu sebeple, aynı biçimde adlandırılmıştır. Farkındalık boyutu özdeğeri 1,31; boyut varyansının açıklama oranı % 6,59 olarak bulunmuştur.

Beşinci boyut, "Algı" boyutu olarak isimlendirilmiştir. Diğer üç boyutta olduğu gibi, Algı boyutundaki ifadeler de beklentiye uygun olarak bir araya gelmiştir. Algı boyutu 22, 29 ve 54. maddelerden oluşmuştur. Boyut varyansın % 5,95'ini açıklamaktadır (özdeğeri 1,19).

Elde edilen yapı, bir başka istatistiksel analiz programı aracılığıyla Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) aracılığına tabi tutulmuştur. Maksimum Olabilirlik Tahmin yöntemi kullanılmıştır. DFA'nın elde edilen sonuçlarında gerekli düzeltmelerin elde edilebilmesi için hata kovaryansları uygulanmıştır. Sonuçlar bu yapının DFA ile de doğrulandığını göstermektedir [χ^2 (154, N = 412) = 423,835; p <,000; χ^2/df = 2,75; GFI =0,90; AGFI =0,87; IFI =0,83; CFI =0,83; RMSEA =0,65]. Bu aşamada, Kentlilik Bilinci Ölçeği'nin alt ölçeklerinin birinci düzey DFA sonucunda elde edilen standardize edilmiş regresyon katsayıları 0,08 ile 0,92 olduğu gözlenmiştir. Tüm yol katsayılarının anlamlı düzeyde olduğu belirlenmiştir (p< .000).

Ölçeğin ana yapısının genel bir Kentlilik Bilinci Puanına dayalı olduğu varsayılmaktadır. Bu sebeple arasında, İkinci Düzey DFA analizi yapılmıştır. Bu düzey de model uyum iyilik değerleri de daha iyi düzeyde uyuma işaret etmiştir [χ^2 (5, N = 412) = 11,678; p <,000; χ^2/df = 2,33; GFI =0,99; AGFI =0,97; IFI =0,97; CFI =0,97; RMSEA =0,57]. İkincil düzeyde standardize regresyon katsayılarının tüm yol değişkenler anlamlı (p< .000) olmak üzere 0,30 ile 0,73 arasında olduğu gözlenmiştir.

Şekil 2. KBÖ'nün Birinci ve İkinci Düzey Modeli

Bütün bu verilerin ışığında, DFA sonuçları model uyum iyiliğinin Kentlilik Bilinci Ölçeği adına iyi düzeyde uyum gösterdiği düşünülmektedir (Tabachnick & Fidell, 2007). Dolayısıyla tüm bu bulgular Kentlilik Bilinci Ölçeği'nin bir bütün olarak elde edilen puan ve alt ölçeklerden oluşan yapısının kuramsal modelini destekler niteliktedir.

4.2. Güvenirlik Analizleri

Güvenirlik analizleri çerçevesinde yapılan çalışmada Kentlilik Bilinci Ölçeği'nin genel Cronbach Alpha katsayısı 0,79 olarak bulunmuştur. Bu değer Aidiyet Ölçeği için 0,63; Algı alt ölçeği için 0,52; Farkındalık alt ölçeği için 0,68; Sorumluluk alt ölçeği için 0,61; Sahiplenme alt ölçeği için 0,68 olarak bulunmuştur.

Ölçeğin temel formu test re-test yöntemi ile bir gruba uygulanarak güvenirlik analizi yapılmıştır. Yapısal çalışmaları tamamlanan form katılım için gönüllü olan 180 bireye dört haftalık ara ile uygulanmıştır. Ölçeğin Aidiyet, Algı, Farkındalık, Sorumluluk, Sahiplenme alt boyutları ve Genel Puanı olan Kentlilik bilinci açısından korelasyonları kontrol edilmiştir. İki uygulama arasında formların güvenirlik katsayılarının yüksek çıktıkları tespit edilmiştir. Buna göre ölçeğin genel güvenirlik katsayısı % 85,7 olarak tespit edilmiştir. Bununla birlikte tüm alt ölçeklerde katsayının buna paralel (% 76 ile %85 arasında) olduğu anlaşılmıştır (Tablo 2). Geçerlik 0,50'den, güvenirlik 0,70'ten yüksek çıkmıştır bu açıdan geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu sonucuna varılmıştır (Büyüköztürk, 2011).

Tablo 2. Kentlilik Bilinci Ölçeği ve Alt Ölçeklerin Test Re-test Korelasyon Sonuçları (N=180)

	1	2	3	4	5	6
1.Aidiyet	,858**	,224**	,238**	,301**	,214**	,632**
2.Algı	,285**	,817**	0,136	,177*	,186*	,486**
3.Farkındalık	,248**	0,146	,845**	,156*	0,022	,514**
4.Sorumluluk	,245**	,166*	0,111	,880**	,151*	,515**
5.Sahiplenme	,248**	,205**	-0,023	,223**	,761**	,470**
6.KentlilikBilinci	,622**	,464**	,456**	,569**	,436**	,857**

** p < 0.01 * p < 0.05 level

Her iki uygulamada kentlilik bilinci ve alt ölçekler ortalama puanları da oldukça yakın bulunmuştur. Genel ölçek puanı Uygulama I ortalaması $3,579 \pm 0,401$ iken Uygulama II ortalaması $3,573 \pm 0,433$ olarak elde edilmiştir (Tablo 3).

Tablo 3. Kentlilik Bilinci ve Alt Ölçeklerin Test Rest Uygulamalarının Ortalama ve Standart Sapmaları (N=180)

	Uygulama I		Uygulama II	
	M	SD	M	SD
1.Aidiyet	3,519	,721	3,509	,741
2.Algı	3,418	,678	3,411	,740
3.Farkındalık	3,470	,625	3,505	,638
4.Sorumluluk	4,159	,657	4,104	,708
5.Sahiplenme	3,318	,696	3,311	,734
6. Kentlilik Bilinci	3,579	,401	3,573	,433

Ölçeğin alt ve üst % 27 lik gruplar arasındaki ortalama puanları ve bu puanlar arasındaki fark analiz edilmiştir. Sonuçlar hem tüm maddelerin hem alt ölçeklerin hem de ölçek genel puanının alt ve üst gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir biçimde farklılaştığını göstermektedir ($p < 0.01$).

Tablo 4. Kentlilik Bilinci Ölçeği'nin Maddelerinin Ortalama Standart Sapma ve Alt Üst % 27 lik Dilimlerinin Kıyaslanması

	M	SD	ALT % 27	Üst % 27	T
			Ort.	Ort.	
KENTBIL1	3.93	1.06	3,25	4,50	-9,43**
KENTBIL4	3.28	1,15	2,74	3,83	-7,69**
KENTBIL8	3.97	0,90	3,60	4,40	-6,98**
KENTBIL10	4.21	0,91	3,60	4,82	-12,02**
KENTBIL14	3.72	1,03	3,20	4,28	-8,21**
KENTBIL16	4.49	0,94	4,09	4,74	-4,65**
KENTBIL17	3.97	0,86	3,36	4,49	-10,25**
KENTBIL19	3.26	1,08	2,68	3,82	-8,15**
KENTBIL21	3.85	0,99	3,20	4,61	-11,97**
KENTBIL26	3.00	1,32	2,09	3,70	-9,93**
KENTBIL33	3.36	1,00	2,90	3,84	-7,27**
KENTBIL34	4.08	0,97	3,69	4,44	-5,56**
KENTBIL39	3.47	1,00	3,10	3,95	-6,71**
KENTBIL50	3.43	1,10	2,58	4,14	-11,47**
KENTBIL54	3.25	1,06	2,64	3,87	-9,43**
KENTBIL57	3,16	1,02	2,57	3,86	-10,45**
KENTBIL60	3.47	0,99	3,00	4,02	-8,69**
KENTBIL67	3.13	1,08	2,63	3,61	-7,00**

KENTBİL73	3.25	1,13	2,46	4,03	-11,28**
KENTBİL75	3.58	0,98	2,91	4,18	-10,97**
AIDIYET	3.55	0,77	2,58	4,47	-37,27**
ALGI	3.36	0,73	2,43	4,21	-36,37**
FARKINDALIK	3.48	0,69	2,60	4,30	-38,60**
SORUMLULUK	4.19	0,62	3,37	4,86	-31,45**
SAHIPLENME	3.36	0,75	2,41	4,22	-33,88**
KENTLİLİK BİLİNCİ	3.59	0,46	3,01	4,15	-39,50**

SONUÇ:

Kent çalışmaları için önemli bir kavram olan Kentlilik Bilinci, geniş bir çerçevede çalışmalara merkezi ya da yan rollerde dâhil edilebilecek bir kavramdır. Bu anlamda önemli bir olgu olan kentlilik bilincinin değerlendirilmesini sağlayacak bir ölçme aracı geliştirmek amacı ile yola çıkılmıştır. Çalışma, kentleşmesi sanayi-göç ekseninde şekillenen Denizli kentinde gerçekleştirilmiştir. Denizli’de ikamet eden 412 kişinin katılımıyla gerçekleştirilen çalışmanın analizleri ölçeğin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermiştir. Yapılan analizler neticesinde ulaşılan sonuçlar aşağıda sıralanmaktadır:

- Bütün analizler Kentlilik Bilinci Ölçeği’nin (KBÖ) örnekleme de geçerli ve güvenilir biçimde kullanılabilir bir araç olduğunu göstermiştir.
- Kentlilik Bilinci Ölçeği’nin (KBÖ) beş alt boyutlu yapısına ulaşılmıştır. Literatürle uyumlu beş alt boyut, kavramın bileşenleri olan algı, aidiyet, sahiplenme ve sorumluluktur.
- Kentlilik Bilinci Ölçeği (KBÖ) beşli Likert tipinde cevaplanan bir ölçektir. Her bir alt ifade “1” ile “5” puan arasında puanlanabilmektedir. İfadeler yanıtlayanın ifadeye hem fikir olma düzeyine göre “(1) Tamamen katılmıyorum”, “(2) Katılmıyorum”, “(3) Kararsızım”, “ (4) Katılıyorum”, “(5) Tamamen Katılıyorum” arasında değer almaktadır. Her bir alt ölçek ve KBÖ genel puanı ortalama olarak hesaplanmaktadır. Bu ölçekte ters puanlanmış ifade bulunmamaktadır.

Kentlilik Bilinci Ölçeği’nin geliştirilmesi alanda bu konuda yapılacak çalışmalarda kullanılabilir geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı ihtiyacını karşılayacaktır. Böylelikle yerel yönetimlerin operasyonel kararlarına zemin teşkil edecek verileri elde etmeleri ve yapılan müdahalelerin sonuçlarını değerlendirmeleri mümkün olacaktır.

Gelecek çalışmalarla öncelikle, Kentlilik Bilinci Ölçeği’nin farklı kent, kültür ve demografik örneklerle denenmesi, ölçme aracının sınanmasını sağlayacaktır. Bunun yanı sıra orta vadede farklı dillere çevirisinin sağlanması uluslararası kıyaslamalara olanak sağlayacaktır.

Etik Standart ile Uyumluluk

Çıkar Çatışması: Yazarlar, kendileri ve / veya diğer üçüncü kişi ve kurumlarla çıkar çatışmasının olmadığını veya varsa bu çıkar çatışmasının nasıl oluştuğuna ve çözüleceğine ilişkin beyanlar ile yazar katkısı beyan formları makale süreç dosyalarına ıslak imzalı olarak eklenmiştir.

Etik Kurul İzni: Bu makalede etik kurul iznine gerek yoktur, buna ilişkin ıslak imzalı etik kurul kararı gerekmediğine ilişkin onam formu sistem üzerindeki makale süreci dosyalarına eklenmiştir.

KAYNAKÇA:

- Acungil, Y. (2012). Kentleşme sürecinde Tokat'ta kentlilik bilinci (Yayın No: 325961) [Yüksek lisans tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Afshar, P. F., Foroughan, M., Vedadhir, A. & Tabatabaei, M. G. (2017). The effects of place attachment on social well-being in older adults, *Educational Gerontology*, 23(1), 45-51.
- Aldur, M. S. (2020). Kentsel dönüşümün kent kültürüne ve kentlilik bilincine etkisi: Meram Belediyesi örneği (Yayın No: 643368) [Doktora tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Aycan, N. (2015). Küreselleşme-bölgeselleşme sürecinde yerel ekonomiler: Denizli ili örneği, madencilik sektörü (Yayın No:384664) [Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü]. Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Başaran, İ. (2008). *Kent ve yerel yönetim* (1. bs.). Okutan Yayıncılık.
- Bayat, B. (2014). Uygulamalı sosyal bilim araştırmalarında ölçme, ölçekler ve "likert"ölçek kurma tekniği. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 16(3), 1-24.
- Belanche, D., Casalo, L. V. & Orus, C. (2015). City attachment and use of urban services: benefits for smart cities. *Cities*, 50, 75-81. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2015.08.016>
- Belli, A. & Aydın, A. (2017). Kent kültürü ve kentlilik bilincinin oluşumunda üniversitelerin rolü: Mustafa Kemal Üniversitesi örneği, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(39), 422-434.
- Beyazlı, D. (2005). Kent planlamada birey, kent, kentlilik ve kentlilik bilinci (Yayın No:149467) [Doktora tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Bhaduri, S.& Gopal, A. (2017). Urban consciousness for sustainable development, *Conscious Cities Journal*, 4(3), 1-9.
- Bilgin, N. Topsever, Y., Gökten, M. ve Yetim, Ü. (1991). *Yerel yönetimler için demokratik bir model arayışı*, TÜSES Vakfı.
- Biol, G. (2008). Kentlilik bilinci ve Balıkesir'den yarım asırlık bir örnek: Yeni Çarşı deneyimi, *Ege Mimarlık Dergisi*, 65(2), 28-31
- Brown, B., Douglas, D. P. & Brown, G. (2003). Place attachment in a revitalizing neighborhood: individual and block levels of analysis, *Journal of Environmental Psychology* 23(3), 259-271.
- Büyüköztürk, Ş. (2011). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı* (17. bs.). Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş. (2016). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı* (22. bs.). Pegem Akademi.
- Candan, H. & Kazak, G. (2018). Kentlilik bilinci ölçeğinin geçerlilik ve güvenirlik çalışması, *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 5 (22), 986-994.
- Casakin, H. , Ruiz, C.& Hernandez, B. (2021). Place attachment and the neighborhood: a case study of Israel", *Springer*, 155 (1), 315-333.
- Cüceloğlu, D. (2020). *Savaşçı* (63.bs.). Remzi Kitabevi.
- Dirlik Ünver, Ö. & Torlak, S. E. (2020). *Denizli'de ekonomik yapı ve kültür ilişkisi*, İKSAD Yayınevi.
- Dirlik Ünver, Ö. (2021). Kentlilik bilinci. İçinde E. Akyüz (Ed.), *Farklı boyutlarıyla kent ve kentleşme* (ss. 88-105). Paradigma Akademi Yayınları.
- Dirlik Ünver, Ö. (2022). Denizli örneğinde kentlilik bilinci. (Yayımlanmamış doktora tezi). Pamukkale, Üniversitesi Denizli.
- Dirlik Ünver, Ö. & Yavuzçehre Savaş, P. (2022). Kentlilik bilincinin oluşturulması ve geliştirilmesinde yerel yönetimlerin rolü: Denizli örneği. *Şehir ve Medeniyet Dergisi*, 8(17), 140-159.

- Dirlik Ünver, Ö. & Yavuzçehre Savaş, P. (2023). Kentlilik bilincini etkileyen değişkenler: Denizli kenti örneği, *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 56, 309-328.
- Ercoskun, Ö. Y. ,Ocalır-Akünel, E. V., Yenigül, S. B. & Alkan, L. (2016). Kentlilik bilincini oluşturan göstergeler ve kentlilik bilincini geliştirme yolları, *PARADOKS Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi*, 11, 4-23.
- Erdoğan, T. (2016). Kentleşme süreci ve ailede toplumsal cinsiyet rolleri ile kalıp yargıların dönüşümü: Denizli-Sevindik mahallesi örneği. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24, 143-166.
- Erkul, H., Kanten, P.& Seçtim, H. (2019). Kentlilik bilincinin oluşmasında kent konseylerinin rolleri üzerine nitel bir araştırma”, *Management and Political Sciences Review*, 2 (2), 53-73.
- Field, A. (2009). *Discovering statistics using SPSS* (3rd. ed). SAGE.
- Geyik, S. (2010). Kırdan kente göç sonrası kentlilik bilinci (Mevlana Mahallesi örneği) (Yayın No: 233078) [Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Görün, M. & Kara, G. (2017). Üniversite öğrencilerinin kentlilik bilinci algısı: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi örneği”, *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 15 (30), 393-409.
- Güçlü, S. (2002). *Kentleşme ve Göç Sürecinde Antalya’da Kent Kültürü ve Kentlilik Bilinci* (1.bs.). T. C. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Hayta, Y. & Nalbant, M. (2019). Kentlilik bilinci üzerine bir değerlendirme: Bitlis ili örneği”, *International Journal of Business, Economics and Management Perspectives*, 3 (2), 90-101.
- Hulchanski, J.D. (1997). “Immigrants and Access to Housing: How Welcome are Newcomers to Canada”. Metropolis Year II Conference, s. 23-26.
- Karadağ, A. & Koçman A. (2009), *İzmirlilik bilinci üzerine bir alan araştırması*. İçinde İzmirli olmak sempozyumu bildiriler kitabı (ss. 200-225). İzmir Büyükşehir Belediyesi Yayınları.
- Karakaş, M. (2001). Tarihsel gelişim sürecinde kent kısıtlı tarihsellik anlayışı üzerine eleştirel bir yaklaşım”, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3 (1), 121-132.
- Keskin, D. B. E. ,Sağocak, Y. M. & Aslan, D. T. V. (2015). Kentlilik bilinci çalışmaları için bir model önerisi: Bursa’da kentlilik bilinci araştırması”, *Paradoks Ekonomi Sosyoloji ve Politika Dergisi*, 11(1), 21-43.
- Kılıçarslan, M. (2018). Kente göçle gelenlerde kentlilik bilinci: Kaynaratepe Mahallesi Örneği (Yayın No: 505432) [Yüksek lisans tezi, İnönü Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Kıray, M. (1982). *Kentsel bütünleşme*. Türkiye Gelişme Araştırma Vakfı ve Türk Sosyal Bilimler Derneği Yayını.
- Knez, I. (2005). Attachment and identity as related to a place and its perceived climate, *Journal of Environmental Psychology*, 25, 207–218.
- Lewicka, M. (2008). Place attachment, place identity and place memory: restoring the forgotten city past, *Journal of Environmental Psychology*, 28, 209– 231.
- McDermott, J. J. (1974). Space, time and touch: philosophical dimensions of urban consciousness, *Soundings: An Interdisciplinary Journal*, 57 (3), 253-274.
- Marcus, C.C. (1992). Environmental memories. In: Altman, I. & Low, S.M. (ed.), *Place attachment* (ss. 87-112). Springer.
- Mutlu, A. & Özaydın, Ö. (2011). Metropol kent Samsun’da kentlilik bilinci. Orta KaradenizKalkınmaAjansı.

<https://oka.ka.gov.tr/yayinlarvebelgeler/yayinlarveraporlar/metropolkentsamsundakentlilikbilinci>.

- Ökesli, D. (2014). Göçmen kültürü ve kentlilik bilinci-Adana örneği. *The Journal of International Social Research*, 7(33), 595-607.
- Özdede, S., Doğan, D., Zengin, M. (2021). Kolektif bellekte antik kentlerin izi: Denizli kenti örneği. *Mimarlık Bilimleri ve Uygulamaları Dergisi*, 6 (2), 688-703.
- Parlak, B. (2011). *Kamu yönetimi sözlüğü* (1. bs.). Marmara Kitap Merkezi Yayınları.
- Raymond, C. M., Brown, G. & Robinson, G. M. (2011). The influence of place attachment, and moral and normative concerns on the conservation of native vegetation: a test of two behavioural models, *Journal of Environmental Psychology*, 31, 323-335.
- Riger, S. & Lavrakas, P. J. (1981). Community ties: patterns of attachment and social interaction in urban neighborhoods, *American Journal of Community Psychology*, 9(1), 55-66.
- Scannel, L. & Gifford, R. (2010). Defining place attachment: a tripartite organizing framework, *Journal of Environmental Psychology* 30, 1-10.
- Şahin, K. & Anık, M (2016). Göç, kentleşme ve kentlilik bilinci: Kırıkkale örneği, *ZfWT*, 8(3), 151-172.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2007). *Using multivariate statistics* (5th ed.). MA: Pearson.
- Talu, A. A. (2017). Balıkesir'de kentlilik bilinci, kentsel farkındalık ve kentsel algı: bir ölçek geliştirme çalışması (Yayın No: 486101) [Yüksek lisans tezi, Balıkesir Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Tavşancıl, E. (2006). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi* (3. Bs.). Nobel Yayın Dağıtım.
- Tavşancıl, E. (2010). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi* (4. bs.). Nobel Yayın Dağıtım.
- Taylor, R. B. vd. (1985). Attachment to place: discriminant validity and impacts of disorder and diversity, *American Journal of Community Psychology*, 13(5), 525-542.
- Tekeli, İ. (2009). *Modernizm, modernite ve Türkiye'nin kent planlama tarihi*. Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Torlak, S. E. & Polat, F. (2006). Kentleşme sürecinde kimlik farklılaşması açısından Denizli'de iki mahallenin karşılaştırmalı analizi, *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(2),167-186.
- Turgut, M. F. (1984). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme metotları*. Saydam Matbaacılık.
- Türkdoğan, O. (1989). *Bilimsel değerlendirme ve değerlendirme metodolojisi*. MEB Yayınları.
- Ujang, N. (2012). Place attachment and continuity of urban place identity, *Procedia- Social and Behavioral Sciences*, 49,156-167.
- Savaş Yavuzçehre, P. (2011). *Kentsel mekânda değişim: Denizli*, Denizli Belediyesi Kültür Yayınları.
- Savaş Yavuzçehre, P. (2013). Küreselleşmenin artan etkisinde Denizli, *İdealkent*, 8, 200-213.
- Yeşil, M. & Yüksel, M. (2016). Ordu kenti örneğinde kentlilik bilinci", *Paradoks Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi*, 11, s. 41-65.
- www.egitim.ankara.edu.tr/wp-content/uploads/sites/347/2021/06/Olcek-Gelistirme-veUyarlama.Bilgi-notu.-Doc.-Dr.-Seher-Yalcin.pdf

EXTENDED SUMMARY

Research Problem:

Urban consciousness is a concept that is at the intersection of the urban, urbanization and the urban culture. It means to understand the urban culture, to feel responsible for the city, to feel belonging to the city.

In Turkey, urbanization started in the 1950s and developed very rapidly but people who came from rural areas couldn't adapt to urban, so adaptation wasn't parallel to the urbanization movement. As a result of incompatibility to the urban, rapid migration from rural to urban areas and the different reasons it has created, individuals who don't have an urban consciousness have gathered in the urban areas. At this point the existence of participatory individuals who protect their city and identify themselves with their city becomes much more important also urban consciousness which is a concept that can be characterized with all of these, becomes much more important.

There is a need for a valid and reliable measurement tool for conducting urban consciousness studies. The purpose of the study is to develop a valid and safe measurement tool to be used in urban consciousness studies because in the Turkish literature, the small number of scales that can be used in urban consciousness studies and the lack of an agreed scale.

Literature Review:

In the English and Turkish literature, it is seen that the urban consciousness is discussed together with urban culture, place attachment, and urban identity; it is seen that it is associated with issues such as immigration. It is seen that the concept does not have an exact equivalent in the English literature.

In the English literature there are studies on urban consciousness: consciousness, consciousness raising, urban space and urban time (McDermott , 1974); the individual's personalization of the place where they live and their attachment to the place (Riger & Lavrakas, 1981; Taylor et al., 1985; Marcus, 1992; Brown, 2003; Knez, 2005; Lewicka, 2008; Ujang, 2012); adaptation of immigrants to the city (Hulchanski, 1997; Yu, 2014). There are studies that emphasize the importance of urban consciousness in ensuring sustainable development (Bhaduri & Gopal, 2017).

In the Turkish literature, urban consciousness studies mostly focused on migration (Güçlü, 2002; Torlak & Polat, 2006; Geyik, 2010; Mutlu & Özaydın, 2011; Acungil, 2012; Ökesli, 2014; Şahin & Anık, 2014). There are urban consciousness researches in the cities; Antalya (Güçlü, 2002); Trabzon (Beyazlı, 2005); Denizli (Torlak and Polat, 2006); Balıkesir (Bırol, 2008); Samsun (Mutlu and Özaydın, 2011); Adana (Ökesli , 2014); Ordu (Yeşil and Yüksel, 2016) and Bitlis (Hayta and Nalbant, 2019). Konya (2006) and Bursa (2006) researchs are noteworthy because local governments were the organizer of these studies. In the Turkish literature, there are the articles written about developing an indicator set for urban consciousness research (Ercoşkun et al., 2016); measuring the urban consciousness of the university students (Belli & Aydın, 2017; Görün & Kara 2017); the effect of city councils on the formation of urban consciousness and urban culture (Erkul et al., 2019); developing an urban consciousness scale (Mutlu & Özaydın 2011; Talu, 2017; Candan & Kazak, 2018). In the Turkish literature there are few studies on developing an urban consciousness scale.

Methodology:

The study was carried out with 412 people residing in Denizli. 81.6% of the sample is under the age of 23. 43.4% of the sample consists of women (179 people). For the test- retest application of the study, the same form was applied again 4 weeks later to 180 people who agreed to participate in the application again. 44.4% (80 people) of the group participating in the study were female and 55.6% were male. The mean age is 21.92 ±3.58 (16-50)

For the research, first of all, an expression pool was created by the researchers within the framework of the literature review. Afterwards, the most suitable ones for the purpose were selected by three experts and the first form with 76 statements was obtained. This first form was reviewed after the test applications and a pre-

application form was obtained. The final form of the pre-application form was obtained after the validity and reliability applications. Research data were collected by the researchers. Data were collected on a voluntary basis by making preliminary explanations to the participants. The obtained data were subjected to basic statistics, norm values, exploratory factor analysis and confirmatory factor analysis by using two different statistical package programs. The Cronbach Alpha coefficient was used for the overall reliability and sub-dimensions of the Urban Consciousness Scale.

Content validity was first analyzed within the framework of the validity studies of the scale. In this context, the measurement degree of each item in the scale was evaluated by three faculty members. By taking the average of the evaluations, it was decided to include the items in the first draft and exclude them. In addition, in order to obtain an understandable form in terms of language, another examination was made after this stage.

Factor analyses were applied to reveal the construct validity of the Urban Consciousness Scale. First, Exploratory Factor Analysis (EFA) was applied, and the model obtained here was subjected to Confirmatory Factor Analysis (CFA) through another package program. At the end of the repetitive processes, the final form was reached. The varimax rotation method was used to determine the construct validity.

Results and Conclusions:

The Urban Consciousness Scale has a factorial structure with five sub-dimensions: the overall Cronbach Alpha coefficient was 0.79; our sub scales Cronbach Alpha values were found to be between 0.52 and 0.68. The analyses show that the Urban Consciousness Scale can be used as a valid and reliable tool.

EK 1: Kentlilik Bilinci Ölçeği

		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Biraz Katılıyorum Biraz Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1	Bu kenti seviyorum.	①	②	③	④	⑤
2	Bu kentte belediye hizmetleri iyidir.	①	②	③	④	⑤
3	Bu kentte her yeri biliyorum.	①	②	③	④	⑤
4	Kentimin sorunları benim sorunum gibidir.	①	②	③	④	⑤
5	Bu kentin bir ferdi olarak kente sahip çıkılması gerektiğini düşünüyorum.	①	②	③	④	⑤
6	Bu kent evim gibidir.	①	②	③	④	⑤
7	Bu kentin önemli alanları özenle korunmaktadır.	①	②	③	④	⑤
8	Yaşadığım kentte nerede ne var kabaca aklımdadır.	①	②	③	④	⑤
9	Kentsel mekânların değerlendirilmesi için görüşüm olursa mutlaka gerekli yerlere iletirim.	①	②	③	④	⑤
10	Kent dokusuna zarar verenleri hoş karşılayamıyorum.	①	②	③	④	⑤
11	Bu kentten başka yerde yaşamak istemiyorum.	①	②	③	④	⑤
12	Bu kentte aradığım her şeyi bulabiliyorum.	①	②	③	④	⑤
13	Bu kentin önemli mekânlarının çoğunu gördüm.	①	②	③	④	⑤
14	Bu kenti çocuklarıma bırakacağım miras gibi görüyorum.	①	②	③	④	⑤
15	Bu kentin geleceği için üzerime düşen bir şey varsa yaparım.	①	②	③	④	⑤
16	Çocuklarımda da bu kentte yaşamasını isterim.	①	②	③	④	⑤
17	Bu kentin eski bir fotoğrafını gördüğümde bile hemen tanıyorum.	①	②	③	④	⑤
18	Bu kentin mazesini öğrendikçe korumak istiyorum.	①	②	③	④	⑤
19	İnsan yaşadığı kenti sevmese de sahip çıkmalıdır.	①	②	③	④	⑤
20	Bu kente ait her şeyi gözüm kapalı tanırım.	①	②	③	④	⑤